

Suspensia constituțională: care este statutul mandatului Președintelui României după data de 21 decembrie 2024?**Drd. Cristian-Andrei CIORNEA**

Facultatea de Drept, Universitatea din București

Rezumat: *Articolul analizează implicațiile constituționale ale anulării scrutinului prezidențial din 2024 și impactul acesteia asupra mandatului în exercițiu al Președintelui României. Studiul examinează soluțiile juridice posibile, inclusiv prelungirea mandatului, vacantarea funcției și instituirea interimatului, precum și asigurarea continuității funcției prezidențiale în temeiul art. 83 alin. (2) din Constituție. Voi argumenta că soluția adoptată de Curtea Constituțională, care prevede menținerea în funcție a Președintelui actual până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales, este justificată atât de interpretarea textelor constituționale, cât și de nevoia asigurării continuității funcției prezidențiale. De asemenea, articolul examinează statutul constituțional al mandatului prezidențial, având în vedere limitele exercitării atribuțiilor prezidențiale în această perioadă, ținând cont de principiul cooperării loiale și protecția ordinii constituționale. În acest sens, vom arăta că, în virtutea principiului cooperării loiale, Președintele trebuie să aibă o activitate instituțională cât mai rezervată, iar utilizarea atribuțiilor prevăzute de art. 88-90 și 94 lit. d) din Constituție ar trebui limitată numai la situațiile în care se justifică satisfacerea unui interes public. În final, am abordat și chestiunea suspendării din funcție a unui Președinte interimar, respectiv a unui Președinte continuator în temeiul art. 83 alin. (2), precum și dacă este obligatorie dispoziția organizării referendumului național în vederea demiterii din funcție a acestora.*

Cuvinte cheie: *statutul mandatului Președintelui României, principiul cooperării loiale, interimatul funcției, vacantarea funcției, continuitatea mandatului, suspendarea din funcție a Președintelui României, anularea alegerilor prezidențiale.*

Constitutional Suspension: What is the Status of the President of Romania's Mandate After December 21, 2024?

Abstract: *This article examines the constitutional implications of the annulment of the 2024 presidential election and its impact on the incumbent President of Romania. The study explores possible legal solutions, including extending the mandate, declaring the office vacant by establishing an interim presidency, and ensuring the continuity of the presidential function under Article 83(2) of the Constitution. It argues that the decision of the Constitutional Court, which upholds the President's tenure until the newly elected President takes the oath of office, is justified both by the interpretation of constitutional texts and the necessity of ensuring institutional stability. Furthermore, the article examines the constitutional status of the presidential mandate and the limits on presidential powers*

during this transitional period, considering the principle of loyal cooperation and the protection of constitutional order. It is argued that, in virtue of this principle, the President must exercise institutional restraint, and the use of powers under Articles 88-90 and Article 94(d) of the Constitution should be restricted to cases where they serve a general public interest. Finally, the article addresses the issue of suspending an interim President or a continuing President under Article 83(2), as well as the necessity of holding a national referendum for their potential dismissal.

Key words: *statute of the President of Romania's mandate, principle of loyal cooperation, interim presidency, office vacancy, presidential mandate continuity, suspension from office, annulment of presidential elections.*

I. ASPECTE PRELIMINARE

Viața colectivă s-a îmbogățit cu o diversitate de opinii care dezbat prevederile Constituției României. În noul context, dreptul constituțional pare a fi devenit o „fata morgana” a actualității juridice¹. Unele păreri sunt ideologice, altele resemnate, iar o parte mai redusă, argumentate științific. Înainte de toate, trebuie spus că ar fi o greșeală neglijarea oricărei voci sociale, căci dreptul constituțional, reglementând exercitarea puterii publice și drepturile fundamentale cetățenești, reverberează prin efectele profunde direct în sânul conștiinței individuale. Fără îndoială, conceptul de *putere publică*, aclimatizat de-a lungul coexistenței sociale milenare, atrage, prin abstractul său visceral, unele percepții mistice; interpretarea noțiunii va aduce, negreșit, în prim-plan filosofia și doctrina specifice exegetului juridic. Dincolo de toate substraturile greutății actului de justificare și reificare a *puterii publice*, ne propunem, totuși, un demers științific, prin care vom explica statutul constituțional al mandatului Președintelui României după data de 21 decembrie 2024, când s-au împlinit cei 5 ani de la depunerea jurământului în ședința publică a Camerelor Parlamentului de către Klaus Werner Iohannis. Ca exponent al puterii publice instituționalizate, mandatul prezidențial se află sub anamneza electoratului. Totuși, ar fi neadekvat ca în analiza juridică și în justificarea aplicării prevederilor Legii fundamentale să abandonăm tocmai baza ordinii constituționale și principiile democratice funciare de dragul unor soluții conjuncturale.

¹ Menționând doar câteva dintre opiniile publice exprimate: Partidele AUR, POT și SOS RO afirmă public *ilegitimitatea* mandatului Președintelui Klaus Werner Iohannis la expirarea celor 5 ani de la data depunerii jurământului. Mai mult, Partidele POT și AUR au strâns semnături pentru suspendarea din funcție a Președintelui. USR, pe de altă parte, solicită demisia Președintelui pentru vacantarea funcției și instituirea interimatului. APADOR-CH a criticat interpretarea Curții Constituționale a României, caracterizând-o drept o „inginerie constituțională”: <https://apador.org/cateva-observatii-despre-durata-mandatului-presedintelui-romaniei/>, accesat la data de 12 ianuarie 2025; inclusiv fostul judecător al Curții Constituționale, Tudorel Toader, declară că mandatul lui Iohannis nu poate fi prelungit, funcția trebuind preluată de către Președintele Senatului, opinie exprimată în diverse publicații de presă, care pot fi consultate la: <https://ziare.com/tudorel-toader/klaus-iohannis-legitimite-constitutie-1913750> accesat la data de 28 ianuarie 2025 și <https://www.zf.ro/eveniment/conduce-romania-pana-noile-alegeri-prezidentiale-tudorel-toader-22595664>, accesat la data de 28 ianuarie 2025; în fine, oricum multe alte voci din societate își exprimă rezervele asupra aplicării art. 83 alin. (2) din Legea fundamentală după situația creată de anularea procesului electoral, așa cum a hotărât Curtea Constituțională.

Având în vedere toate acestea, precum și situația electorală specială, vom examina dispozițiile normative care fundamentează mandatul Președintelui după intervalul scurs de 5 ani, respectiv măsura în care Hotărârea Curții Constituționale nr. 32/2024² respectă ordinea și logica juridică constituțională, urmând ca la final să ne aplecăm asupra problemelor constituționale care pot surveni, dintre care îl putem menționa poate pe cel mai evident și anume: suspendarea din funcție a unui Președinte al cărui mandat a ajuns la termen, dar care își continuă exercitarea atribuțiilor dincolo de această perioadă.

Cu prioritate, se cuvine să menționăm structura prezentului articol: în primul rând, voi aduce explicațiile contextuale ale situației constituționale în care ne aflăm (secțiunea II), apoi voi prezenta motivele pentru care nu pot fi aplicate prevederile privind prelungirea mandatului, a vacantării funcției prezidențiale și a interimatului (secțiunea III, respectiv secțiunea IV), urmând să prezint argumentele care justifică aplicarea dispozițiilor privind continuarea mandatului în temeiul art. 83 alin. (2) din Constituție (secțiunea V); iar în final, voi explica statutul constituțional al mandatului, ca urmare a situației de continuitate specială a funcției de Președinte (secțiunea VI).

Important de menționat, de la debutul articolului, este faptul că am ales o variantă de citire facilă, având următoarea dinamică: fiecare secțiune va începe cu prezentarea concluziei, urmând apoi ca premisele sale să se evoce în conținutul textului. Abordarea pe care ne-am asumat-o este mai firească pentru cititor, cu toate că poate fi criticată căci răstoarnă așezarea raționamentului logic. În demitizarea acestui argument, arătăm că nu am pornit de la o concluzie apriorică, în vederea găsirii răspunsurilor argumentative, ci am rescris concluzia la debutul secțiunii după cercetarea întreprinsă, având ca scop simpla facilitare a lizibilității articolului.

II. CONTEXTUL POLITICO-JURIDIC ȘI POSIBILELE SOLUȚII CONSTITUȚIONALE

În data de 6 decembrie 2024, Curtea Constituțională a României (CCR) a anulat întregul proces electoral cu privire la alegerea Președintelui României, desfășurat conform programului calendaristic propus de Guvernul României³. Ca o consecință, procesul electoral trebuie reluat în întregime, Guvernul având obligația de a stabili noi date pentru scrutinul prezidențial. Având în vedere însă dispozițiile art. 5 alin. (1) teza finală din Legea nr. 370/2004⁴, durata stabilită de Guvern nu poate fi mai mică de 75 de zile de la adoptarea hotărârii guvernamentale. Prin urmare, oricât de repede ar acționa Guvernul în adoptarea programului calendaristic, după data de 21 decembrie 2024 va exista un număr nedefinit de zile (cel puțin 60) în care statutul mandatului Președintelui României este incert, lucru cauzat de faptul că art. 83 alin. (1) din Constituția României limitează mandatul prezidențial la o durată de 5 ani⁵. Există, totuși, trei soluții constituționale, cu efecte și justificări distincte,

² Hotărârea nr. 32 din 6 decembrie 2024 privind anularea procesului electoral cu privire la alegerea Președintelui României din anul 2024, publicată în M. Of. nr. 1231 din data de 06.12.2024.

³ Programul calendaristic a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1061 din 28 august 2024 privind aprobarea Programului calendaristic pentru realizarea acțiunilor necesare pentru alegerea Președintelui României în anul 2024, publicată în M.Of. nr. 874 din 30 august 2024.

⁴ Legea 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată în M. Of. nr. 650 din 12 septembrie 2011.

⁵ Guvernul României a stabilit data primului tur al alegerilor Președintelui României în ziua de 4 mai 2025, ceea ce înseamnă că sunt cel puțin **134 de zile** în care mandatul prezidențial se află în incertitudinea constituțională

care ar putea fi aplicate la încheierea temporală a mandatului Președintelui României:

- i) **prelungirea prin lege organică a mandatului**, prin aplicarea prevederilor art. 83 alin. (3) din Constituția României;
- ii) **constatarea vacanței și a interimatului funcției**, dând aplicare prevederilor art. 97-98 din Constituția României;
- iii) **asigurarea continuității mandatului până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales**, aplicând prevederile art. 83 alin. (2) din Constituția României;

În demersul său de interpretare a Legii fundamentale, Curtea Constituțională a optat pentru cea de-a treia soluție, garantând astfel continuitatea mandatului prezidențial actual. Considerăm corectă această optică, pentru motivele subsecvente.

În prezent, situația juridică excepțională s-a epuizat, prin faptul că Președintele continuator și-a dat demisia, vacantând funcția prezidențială, cu consecința instituirii interimatului în funcție. Chiar și în această situație, concluzia aplicării principiului cooperării loiale rămâne relevantă, determinând conduita prezidențială în lipsa prevederilor exprese ale Legii fundamentale.

III. DESPRE PRELUNGIREA MANDATULUI PREZIDENȚIAL

Orice abordare de justificare a prelungirii mandatului în temeiul art. 83 alin. (3) din Legea fundamentală se lovește de strictețea cazurilor expres prevăzute în care aceasta poate opera. Din moment ce statul român nu trece prin vreunul dintre cele două cazuri: război sau catastrofă, nu putem admite că se impune prelungirea mandatului prezidențial. O optică diferită ar fi contrară literii legii și ar denatura scopului pentru care normele au fost edictate din motivele subsecvente.

Pornind de la chestiunile istorice, versiunea dezbătută de Adunarea Constituantă din 1991, propunea ca prelungirea mandatului prezidențial să aibă loc numai în caz de război⁶. Tezele proiectului de Constituție nu prevedeau nicio altă referire la acest fapt. Putem trage o concluzie simplă: în viziunea Legiuitorului Constituant, prelungirea mandatului Președintelui trebuie examinată într-un mod cât mai rigid. Ulterior, alături de unicul caz înaintat spre dezbaterile Adunării, a fost adăugat și acela al **catastrofei**. Așa încât, forma adoptată a Constituției din 1991 a prevăzut posibilitatea prelungirii mandatului prezidențial în caz de război și catastrofă, în urma voinței Parlamentului, exprimată prin adoptarea unei legi organice. Observăm că strictețea inițială a fost subtil atenuată prin evidențierea cazului secund. Totuși, în spiritul normativ, prin faptul că Legea fundamentală dispune numai cele două cazuri *in terminis*, reținem excepționalitatea immanentă acestor situații; mai mult, prelungirea se dispune prin lege organică. Acest tip de legi au rezervate domenii de reglementare de o importanță deosebită, ceea ce le imprimă un caracter „sever”⁷. Pare destul de limpede că nu am putea opera niciun fel de expansiune a însemnătății cazurilor exprese, pentru a justifica prelungirea mandatului în situația în care ne aflăm astăzi.

Mergând mai departe, din perspectivă hermeneutică, prorogarea mandatului

pe care am decis să o evocăm (Hotărârea Guvernului nr. 4 din 16 ianuarie 2025 privind stabilirea datei alegerilor pentru Președintele României din anul 2025, publicată în M.Of. nr. 37 din 16 ianuarie 2025).

⁶ D. Ionciță, *Geneza Constituției României 1991 – Lucrările Adunării Constituante* –, Editura Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1998, pp. 449; 515.

⁷ R. Popescu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *Constituția României: comentariu pe articole*. Ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2019, pp. 638 și urm.

prezidențial trebuie interpretată ca o măsură excepțională, supusă unei reglementări stricte și limitative, menită să prevină potențialele abuzuri de putere. Așadar, examinarea dispozițiilor art. 83 alin. (3) din Legea fundamentală nu poate fi realizată decât prin prisma instituirii unor garanții constituționale menite să prevină concentrarea și perpetuarea puterii în mod arbitrar. Fundamentarea juridică a acestei interpretări rezidă în principiul democratic potrivit căruia **limitarea temporală a mandatelor publice constituie o barieră instituțională esențială împotriva tendințelor de uzurpare a puterii**. Cunoașterea caracterului determinat al mandatului acționează ca un mecanism de descurajare a menținerii discreționare a unui individ în funcția publică; aceasta cu atât mai mult cu cât, persoanele alese în astfel de funcții au o influență politică ridicată, putându-și asigura un nucleu de fidelitate instituțională. Din acest motiv, spiritul normei indică același lucru: **prelungirea mandatului prezidențial trebuie făcută în cazuri stricte și excepționale**, astfel că, dacă situația juridică nu se suprapune unei situații din cele expres prevăzute, utilizarea acestor prevederi nu se justifică. Ba chiar, ea va denatura scopul pentru care instituția prelungirii a fost edificată.

Rezultă că, atât interpretarea textuală, care prevede termeni stricți și clari, cât și scopul pentru care Adunarea Constituantă a ales să reglementeze dispozițiile în acest mod, ne conduce la o explicare restrânsă a cazurilor prorogării mandatului prezidențial. Drept urmare, temeiurile sunt **limitativ și expres** în număr de două (și nici nu pot fi altele) și anume: **starea de război și catastrofa**. Prima desemnează situația unui conflict armat, care trebuie declarat în ședință comună de către Camerele Parlamentului, în conformitate cu art. 65 alin. (2) lit. d) din Constituție. *Catastrofa*, conform definiției de dicționar, reprezintă un *eveniment tragic de mari proporții, cu urmări dezastruoase*⁸. Câteva exemple ipotetice, care trebuie analizate *in concreto*, ce ar corespunde scopului dispozițiilor constituționale pot fi: o calamitate naturală de amploare națională, cum ar fi un cutremur devastator ce afectează grav infrastructura esențială a statului, inclusiv clădirile administrative și facilitățile logistice necesare organizării proceselor electorale; declararea unei pandemii cu un impact semnificativ asupra sănătății publice și asupra capacității logistice de organizare a alegerilor, având în vedere precedentul creat de pandemia COVID-19. În acest caz, protejarea sănătății publice (evitarea deceselor în rândul populației) ar surclasa nevoia desfășurării alegerilor la termen. De asemenea, un accident nuclear sau o explozie industrială de proporții, cu efecte devastatoare asupra unui teritoriu extins și asupra populației, poate fi o catastrofă ce impune adoptarea unor măsuri excepționale de evitare a riscurilor umanitare, știind că aceste accidente sunt corelate, deseori, cu măsuri de carantinare. În mod similar, și inundațiile de mari dimensiuni, atunci când au consecințe dezastruoase, distrugând comunități întregi sau paralizând activitatea administrației locale, poate determina prelungirea mandatului prezidențial.

Având în vedere aceste explicații, reținem că se confirmă teza excepționalității situațiilor juridice în care prelungirea mandatului prezidențial se dovedește întemeiată. Durata prelungirii mandatului este lăsată la aprecierea Parlamentului, fiind legată de motivele care au determinat prorogarea⁹. În orice caz, în temeiul principiului colaborării loiale între autoritățile publice, Parlamentul trebuie să țină cont de situația de excepționalitate și să aibă în vedere că prelungirea nu se poate face *sine die*, astfel încât

⁸ *Academia Română (colectiv)*, Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

⁹ Ș. Deaconu, în *I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.)*, *op. cit.*, p. 736 și *C. Ionescu*, în *C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.)*, Constituția României. Comentarii și explicații, Ed. C. H. Beck, București, 2017, p. 887.

desfășurarea alegerilor prezidențiale prin prelungirea mandatului Președintelui în funcție nu poate fi amânată în mod nejustificat. Altfel spus, prelungirea va trebui să aibă cel mai scurt termen posibil, iar alegerile trebuie să se desfășoare cu urgență la finalizarea situației excepționale.

Problemele teoretice, identificate de literatura de specialitate, ale acestei prevederi nu sunt deloc simple, spre exemplu: este posibilă adoptarea unei ordonanțe de urgență (OUG) pentru a prelungi mandatul prezidențial, având în vedere că textul constituțional prevede că decizia se ia prin lege organică?; Poate Președintele adresa un mesaj Parlamentului în vederea prelungirii mandatului, conform prevederilor art. 88 din Constituție?

În ceea ce privește utilizarea mecanismului delegării legislative, răspunsul nu poate fi decât unul negativ căci este avută în vedere o atribuție ce a fost intenționat acordată doar Parlamentului pentru a asigura legitimitatea și controlul măsurii luate. Indiferent că OUG pot interveni în domeniul rezervat legii organice, credem că atribuția prelungirii mandatului prezidențial a fost acordată în mod specific Legislativului drept mecanism de protecție. Altminteri, Executivul dual, prin colaborarea *Președintelui-beneficiar* și a *Guvernului-decident*, ar abuza de o putere ce nu i-a fost delegată sau atribuită, iar Parlamentul ar fi pus în imposibilitatea de a realiza controlul măsurii luate¹⁰. În schimb, în ceea ce privește adresarea unui mesaj prezidențial, C. Ionescu, spune că acesta nu poate avea loc având în vedere faptul că voința parlamentarilor este determinantă pentru prelungirea mandatului¹¹, în timp ce profesorul Ș. Deaconu arată că utilizarea instituției mesajului ar trebui să fie permisă deoarece dă șansa Președintelui de a-i comunica Parlamentului necesitatea utilizării dispozițiilor privind prelungirea mandatului¹². Nu credem că ar trebui exclusă *de plano* atribuția președintelui de a adresa mesaje Parlamentului, căci, în fond, aceasta este o procedură ce dă posibilitatea creării unui dialog instituțional, respectiv promovează problema politică pentru a fi dezbătută de cetățeni, care sunt deținătorii suveranității naționale. Prin urmare, prin transmiterea unui mesaj prezidențial, s-ar putea fundamenta mai puternic justificarea prorogării mandatului acestuia prin dezbaterile care s-ar crea în societate. **Atât timp cât atribuția este utilizată în scopul colaborării între autoritățile publice, interdicția ar deveni o măsură sancționatorie fără temeii.** O rezervă trebuie acordată, totuși, atunci când numai Președintele este cel care înaintează pe agenda publică ideea prorogării, căci aceasta ar putea fi motivată de dorința lui de a menține în mod arbitrar puterea. În acest caz, mesajul prezidențial ar putea constitui un element de presiune asupra parlamentarilor din partea executivului, aspect de nepermis într-o societate democratică.

Reținem, în fond, că în cazul soluțiilor juridice *in terminis*, în dreptul constituțional nu ar trebui justificate hibridări normative, atât timp cât sunt găsite alte soluții juridice pertinente. Prin urmare, prelungirea mandatului Președintelui României nu poate fi fundamentată în situația juridică cauzată de anularea alegerilor prezidențiale actuale, fiindcă nu a fost declarată starea de război și nici nu s-a constatat existența unei catastrofe, cu atât mai mult nici nu a fost afirmată voința Parlamentului în acest sens¹³. Astfel, vom trece la analiza celorlalte rezolvări posibile ale situației constituționale speciale.

¹⁰ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 736.

¹¹ C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 887.

¹² Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 736.

¹³ În literatura de specialitate pe care am consultat-o, observăm că și ceilalți autori analizează posibilitatea prelungirii mandatului prezidențial într-o manieră strictă, spre exemplu: I. Deleanu, *Instituții și proceduri*

IV. DESPRE VACANȚA ȘI INTERIMATUL FUNCȚIEI PREZIDENTIALE

Vacanța și interimatul funcției prezidențiale sunt două noțiuni constituționale ce trebuie deosebite conceptual. Prima se referă la încetarea definitivă și irevocabilă a funcției și poate apărea în 4 situații exprese, în timp ce interimatul este o instituție constituțională tranzitorie care asigură permanența funcției publice atunci când apare o situație de încetare temporară sau definitivă a funcției¹⁴. Interimatul funcției de Președinte se instituie în 6 situații – cele 4 cazuri de vacantare a funcției, plus încă două: încetarea temporară a exercitării atribuțiilor de Președinte și suspendarea sa din funcție. Din aceste motive, cele două concepte trebuie tratate în mod distinct. Rezultă că, justificarea interimatului funcției prezidențiale în situația în care ne aflăm trebuie să se bazeze fie pe cazul vacantării funcției prezidențiale, fie pe celelalte două în care se asigură interimatul. Este clar că nu ne aflăm în situația suspendării din funcție și nici de încetare temporară a exercitării atribuțiilor, ceea ce ce determină că, **justificarea instituirii interimatului s-ar putea face numai în cazul în care s-a constatat vacantarea funcției prezidențiale în prealabil.**

În fond, cele mai multe opinii care susțin soluția vacantării funcției prezidențiale și a instituirii interimatului argumentează acest lucru prin faptul că, în opinia lor, nu există un alt temei care să asigure continuarea funcționării autorității publice președințiale. Se arată că, în lipsa unui temei de prelungire a mandatului, trebuie asigurat interimatul funcției de Președinte – aceste prevederi având caracter de ultim resort. Contestăm această opinie pe baza a două argumente importante, detaliate în cele ce urmează: *a) Constituția prevede în mod limitativ cazurile de vacantare a funcției și de instituire a interimatului, ceea ce face neaplicabilă această soluție, căci nu se suprapune pe niciunul dintre cazurile prevăzute în art. 97-98 din Legea fundamentală; prin urmare, dacă absența unui temei constituțional reprezintă principalul obstacol în prelungirea mandatului prin aplicarea art. 83 alin. (2) din Constituție, același criteriu ar invalida și aplicarea dispozițiilor privind interimatul – prin urmare, acesta este un argument duplicitar și nu poate, de unul singur, să fundamenteze una dintre cele două soluții constituționale; b) considerăm că temeiul prelungirii mandatului este conferit de art. 83 alin. (2) din Constituție, ceea ce face ca obiecția privind lipsa unei justificări legale să fie nefondată.*

Mai întâi de toate, plecând de la scopul pentru care au fost edificate dispozițiile constituționale amintite, trebuie menționat că este de esența funcției prezidențiale ca aceasta să nu fie întreruptă, întrucât Președintele reprezintă statul în unitatea și substanța sa¹⁵. Din acest motiv, pentru situațiile care pot da naștere unui vid în exercitarea funcției, au fost edictate normele care instituie vacantarea funcției și care asigură interimatul. După cum arătam, cauzele vacanței funcției determină chiar încetarea mandatului și sunt expres și limitativ menționate¹⁶. Odată intervenită vacantarea, se instituie automat interimatul. Aceste cauze sunt prevăzute de art. 97 din Legea fundamentală și sunt: i) demisia; ii) demiterea din funcție; iii) imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor; iv) decesul Președintelui.

i) demisia reprezintă actul unilateral de voință prin care Președintele renunță

constituționale în dreptul român și în dreptul comparat, Ed. C. H. Beck, București, 2006, p. 725; T. Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice: tratat elementar*, Vol. II, Ediția a 15-a, Ed. Lumina Lex, 1998, *passim*.

¹⁴ C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 1017.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

definitiv și irevocabil la mandatul său¹⁷. Este o decizie de profundă conștiință politică și personală, având la bază considerente care pot varia de la conflicte de natură politică la motive de integritate sau sănătate. În acest caz, gestul implică o recunoaștere a incapacității/imposibilității subiective de a continua exercitarea funcției. Un aspect problematic este cel al momentului de la care produce efecte juridice demisia Președintelui. Aceasta poate fi de la momentul în care aceasta este anunțată public și comunicată oficial președinților camerelor Parlamentului și Curții Constituționale sau din momentul în care Curtea Constituțională publică în Monitorul Oficial, hotărârea privind constatarea interimatului funcției, potrivit art. 146 lit. g) din Legea fundamentală¹⁸. Cea de-a doua soluție este susținută de literatura de specialitate. Desigur că, aceasta optică se întemeiază pe principiul legalității, căci altminteri instanța de jurisdicție constituțională ar fi lipsită de o atribuție ce i-a fost acordată în mod expres. Pe de altă parte, s-ar putea argumenta la fel de bine că Președintele este demisionar din momentul în care acesta a făcut publică manifestarea sa, comunicându-i Parlamentului și Curții Constituționale demisia. În acest fel, Președintele nu se mai poate răzgândi și să revină asupra deciziei luate, chiar dacă hotărârea instanței constituționale și publicarea ei nu au fost realizate. Ce se întâmplă dacă există un interval de timp între actul de demisie și publicarea în Monitorul Oficial a hotărârii instanței constituționale? În acest interval, considerăm că devine instituit interimatul funcției, chiar în lipsa actului oficial al Curții, acesta fiind singura soluție care poate justifica irevocabilitatea deciziei Președintelui. Concluzia poate fi susținută și de faptul că publicarea în Monitorul Oficial reprezintă o formalitate care are ca scop prezentarea către publicul larg a faptului juridic constat, acesta fiind deja formalizat prin comunicarea publică a Președintelui către autoritățile publice menționate. Firește, soluția cea mai potrivită este aceea ca între cele două momente: prezentarea demisiei și publicarea hotărârii Curții Constituționale să nu existe un interval de timp însemnat.

ii) demiterea din funcție a Președintelui României poate avea loc în două cazuri, anume prin organizarea unui referendum național, în urma desfășurării procedurii suspendării sale din funcție conform art. 95 din Legea fundamentală; respectiv, ca urmare a hotărârii definitive de condamnare a Președintelui de către Înalta Curte de Casație și Justiție pentru săvârșirea infracțiunii de înaltă trădare în conformitate cu art. 96 din Constituția României. Momentul de la care se produc efecte juridice este, în primul caz, cel al validării rezultatelor referendumului de către Curtea Constituțională, prin hotărâre care se publică în Monitorul Oficial al României, în conformitate cu art. 146 lit. i) din Legea fundamentală¹⁹. Până la momentul publicării, este instituit interimatul funcției, așa cum dispune art. 97 alin. (1) din Constituție. În cazul secund, însă, demiterea are loc în momentul pronunțării hotărârii de condamnare definitivă. Totuși art. 44 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 prevede că vacanța funcției este constatată la cerere²⁰. S-ar putea trage concluzia că este necesară publicarea hotărârii de vacantare a funcției prezidențiale pentru ca acesta să producă efecte juridice. Din moment ce instanța constituțională oricum trebuie să constate interimatul funcției

¹⁷ C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 1019; Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 830.

¹⁸ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 830.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ De altfel și autorul C. Ionescu, arată că în mod suplimentar se impune luarea unei hotărâri de către Curtea Constituțională și publicarea acesteia pentru vacantarea funcției [C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, pp. 1020].

prezidențiale, care, în acest caz intervine abia în momentul condamnării definitive, situația pare certă – numai publicarea în Monitorul Oficial ar fi producătoare de efecte juridice. Totuși, arătăm că aceleași considerente ce țin de formalism trebuie evitate. Hotărârea de condamnare definitivă are asigurată o publicitate, ceea ce ne apare ca fiind suficient pentru a produce efecte juridice constituționale dacă instanța de contencios constituțional nu acționa cu celeritate. Totuși, această atribuție a fost acordată în mod expres instanței de contencios constituțional pentru a asigura un control cu privire la existența temeiurilor care dau naștere vacantării funcției. Curtea Constituțională nu poate realiza un control pe fond asupra acestei probleme, astfel încât nu va verifica condițiile legale în care s-a luat hotărârea de condamnare. Din moment ce temeiul este cert – condamnarea definitivă de către Înalta Curte de Casație și Justiție –, dublarea formală a atribuției de comunicare publică a situației constituționale nu este cea mai eficientă soluție. O comunicare instituțională între garanții justiției ordinare și celei constituționale este indispensabilă, pentru a putea evita prelungirea momentului între hotărârea de condamnare definitivă și cea a publicării hotărârii Curții Constituționale de constatare a interimatului funcției.

iii) imposibilitatea definitivă a exercitării atribuțiilor prezidențiale reprezintă o situație juridică obiectivă, care poate fi cauzată de factori de natură fizică sau psihică. Această situație presupune o incapacitate naturală, ce împiedică definitiv exercitarea funcției. Stabilirea acestui fapt implică o constatare formală realizată printr-o procedură juridică și medicală de o rigurozitate sporită, subliniind respectul pentru demnitatea persoanei și a funcției prezidențiale²¹. În literatura de specialitate, exemplul invocat în acest sens este cel al unei boli psihice care dovedește lipsa discernământului celui aflat în funcție, aspect ce are dobândește caracter irecuperabil²². Credem că pot exista și alte situații, cum ar fi: paralizia totală, stări vegetative persistente, sau afecțiuni neurologice severe (ex.: accident vascular cerebral extins cu sechele ireversibile), atât timp cât acestea duc la imposibilitatea definitivă de exercitare a funcției prezidențiale. În aceste cazuri, Președintele nu mai poate semna vreun decret, ceea ce duce, inevitabil, la imposibilitatea exercitării funcției. Diagnostic precum demența severă, schizofrenia paranoidă sau alte tulburări psihice grave, care duc la pierderea capacității de a înțelege și evalua implicațiile deciziilor prezidențiale, traumatismele craniene severe, care cauzează dizabilități permanente, pierderi ale funcțiilor cognitive sau incapacitatea de a comunica, ca urmare a unui accident ori o stare de comă prelungită, care depășește limitele rezonabile de recuperare medicală, pot fi incluse în această categorie. Situațiile exemplificate trebuie constatate mai întâi de o comisie de specialiști. În urma diagnosticului medicilor de specialitate, președinții camerelor Parlamentului pot solicita Curții Constituționale să constate vacantarea și interimatul funcției prezidențiale. Pentru că discutarea documentelor justificative ale bolii prin care trece Președintele necesită o oarecare deliberare, credem că momentul publicării hotărârii instanței constituționale în Monitorul Oficial al României este cel producător de efecte juridice, iar nu momentul de debut al bolii. Din acest motiv – acela al controlului instanței constituționale, care va analiza pe fond dacă sunt îndeplinite condițiile vacantării funcției prezidențiale –, explicațiile pe care le-am înaintat în cazurile demisiei și a demiterii din

²¹ T. Drăganu, *op. cit.*, p. 306; Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, pp. 830-831; C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, pp. 1020-1021.

²² *Ibidem*.

funcție nu se justifică și în această situație. Prin urmare, fără dubii, Curtea Constituțională va avea un rol activ în constatarea vacanței funcției pe baza acestui temei.

iv) decesul este cauza naturală de încetare a funcției prezidențiale. Acesta reprezintă un moment cert și ireversibil și este constatat prin întocmirea unui certificat de deces. În acest caz, observăm că situația este irevocabilă, așa încât vacanța funcției este inevitabilă, ceea ce înseamnă că hotărârea Curții Constituționale va constata juridic încetarea din viață a Președintelui, vacanța și interimatul funcției. Prin urmare, pentru motivele deja arătate la punctul i) și ii), considerăm că producător de efecte juridice este faptul morții, iar nu publicarea în Monitorul Oficial al hotărârii instanței constituționale.

Ca urmare a prezentării situațiilor, putem reveni asupra justificării soluției constituționale în cazul anulării procesului electoral. Se poate considera mandatul prezidențial vacantat pentru a institui interimatul funcției? **În mod cert, interimatul în această situație nu poate avea aplicabilitate *ipso facto*, fără a fi justificat de vacantarea funcției.** Altfel spus, prevederile care asigură interimatul nu pot fi aplicabile fără a constata în prealabil vacantarea funcției prezidențiale, căci nu ne aflăm în cele două situații juridice specifice acestuia: imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile sau suspendarea din funcție.

Cei care susțin că ar fi aplicabile aceste prevederi în situația creată ca urmare a anulării scrutinului spun, implicit, că temeiul pentru instituirea acestora este **epuizarea temporală a duratei mandatului, care este stabilit în mod limitativ la o durată de 5 ani.** Poate duce epuizarea temporală a mandatului la vacantarea funcției? În mod clar acest temei (*situație premisă*) nu este prevăzută în art. 97-98 din Legea fundamentală. Ca urmare, interpretarea literală a dispozițiilor constituționale ne conduce la concluzia inaplicabilității reglementării vacantării funcției în acest caz. Am putea, totuși, opera o *analogie* cu privire la vreunul dintre cazurile dezvoltate mai sus? Respectiv, am putea interpreta în sens *teleologic* prevederile constituționale în discuție pentru a le aplica în cazul unic prin care trece România? Cu toate că acesta este un demers teoretic dificil, vom aduce răspunsuri acestor întrebări.

Un argument ce merită pus în discuție este scopul pentru care redactorii Constituției au instituit instituția vacanței și a interimatului funcției prezidențiale. Aceasta are ca obiectiv principal asigurarea continuității exercitării funcției publice. În dreptul administrativ există un principiu de bază, anume continuitatea activității administrației și a serviciilor publice²³. Rațiunea principiului continuității constă în asigurarea stabilității și funcționării neîntrerupte a administrației publice și a serviciilor publice în beneficiul comunității. Acest principiu reflectă o nevoie fundamentală a societății de a avea instituții și servicii publice care să funcționeze permanent, indiferent de circumstanțele politice, economice sau sociale. Protecția interesului public este un motiv esențial pentru care acest principiu este aplicat, deoarece garantează accesul constant al cetățenilor la serviciile publice. În dreptul constituțional, prevenirea vidului de autoritate este crucială, deoarece întreruperile în activitatea autorităților publice pot genera haos, nesiguranță și pierderea încrederii cetățenilor în instituții. Mai mult, putem spune că principiul continuității din punct de vedere

²³ Mai specific, conform art. 12 din Codul administrativ: *activitatea administrației publice se exercită fără întreruperi, cu respectarea prevederilor legale*. În acest sens, se asigură respectarea principiului continuității. Totodată, conform art. 580 din Codul administrativ: *înființarea, organizarea și prestarea serviciilor publice se realizează potrivit principiilor transparenței, egalității de tratament, continuității, adaptabilității, accesibilității, responsabilității și al furnizării serviciilor publice la standarde de calitate (S.N.)*.

constituțional servește drept fundament pentru **menținerea funcționării statului de drept și a bunei guvernări**. Interimatul reflectă dezideratul funcționării neîntrerupte a instituției prezidențiale. Pe bună dreptate, funcția de președinte are un rol central în menținerea stabilității politice și instituționale, având în vedere rolul deosebit pe care acesta îl joacă conform art. 80 din Legea fundamentală. Pentru evitarea unor situații problematice, cum ar fi blocajul instituțional, această soluția a părut cea optimă.

Având în vedere toate acestea, situația specială creată de anularea procesului electoral se suprapune specificului asigurării interimatului funcției. Din acest motiv, prevederile instituite de art. 97-98 din Legea fundamentală se suprapun scopului pe care l-a avut Legiuitorul constituent, ca protecție pentru evitarea vidului de putere. Totuși menționăm că acest **argument este aplicabil exact în aceeași măsură și asigurării consuității mandatului președintelui până la depunerea jurământului Președintelui nou-ales, adică soluției din secțiunea următoare, căci și aceasta asigură continuitatea funcției și evită blocajul instituțional**. De aceea, argumentul teleologic/axiologic este insuficient fiindcă justifică, în aceeași măsură, ambele soluții juridice identificate.

Pe de altă parte, să ne aplecăm asupra celui de-al doilea argument, respectiv realizarea unei analogii cu unul dintre cele patru cazuri reglementate pentru vacanța funcției sau „inventarea” unui caz nou, respectiv cel al epuizării temporale a mandatului. Deși, într-o viziune evolutivă, un astfel de demers nu este exclus nici în dreptul public, trebuie subliniat că aceasta ar trebui să fie o soluție de ultimă instanță, aplicabilă doar în absența altor modalități de a satisface nevoia socială imperioasă. Similitudinea cu vreunul dintre cazurile reglementate nu poate fi susținută, deoarece temeiurile existente sunt clare, exprese și nu permit extinderea de conținut pentru a acoperi situația analizată. Literatura de specialitate consultată de noi este unanimă în acest sens²⁴. Singurul caz apropiat este cel al imposibilității definitive de exercitare a funcției, dar acesta este fundamentat pe motive subiective, spre deosebire de cele obiective invocate în cazul anulării procesului electoral. Pe de altă parte, Curtea Constituțională, în calitatea sa de garant al supremației Constituției, ar putea interpreta în întregime normele prevăzute de art. 97 dintr-o perspectivă evolutivă. Din acest punct de vedere, s-ar putea forma următorul raționament: *mențiunea expresă a duratei temporale de 5 ani a mandatului este o regulă absolută, care nu permite nicio derogare*. Astfel, la depășirea duratei de cinci ani, s-ar institui obligația constituțională de a transfera puterea publică către cel care asigură interimatul, până la depunerea jurământului de către noul președinte, *instituindu-se automat vacanța funcției prezidențiale*. Această interpretare, posibilă după noi, ar echivala cu crearea unui nou caz de vacantare a funcției. Totuși, **slăbiciunea acestui ultim argument constă în faptul că ele implică o extindere de conținut a reglementărilor existente** (ne permitem să spunem chiar o forțare a extinderii conținutului, căci după cum am arătat, literatura de specialitate, subliniază într-o manieră unanimă strictețea și exhaustivitatea cazurilor de vacantare a funcției prezidențiale). În schimb, aplicarea art. 83 alin. (2) din Constituție pare să ofere mai multe justificări, iar continuitatea mandatului se prezintă ca soluția optimă.

²⁴ C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 1018; Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 830; I. Deleanu, *op. cit.*, pp. 731-735; T. Drăganu, *op. cit.* pp. 306-307.

V. DESPRE ASIGURAREA CONTINUITĂȚII FUNCȚIEI PREZIDENȚIALE

Ne mai rămâne doar să analizăm argumentele și criticile privind soluția constituțională a aplicării art. 83 alin. (2) din Legea fundamentală pentru asigurarea continuității funcției prezidențiale. Uneori se afirmă în literatura de specialitate că această formă de exercitare a mandatului reprezintă o prelungire a funcției²⁵. Considerăm însă că, deși poate conduce inevitabil la prelungirea mandatului, scopul principal al instituției analizate nu este acesta²⁶. Denumirea corectă ar trebui să fie „asigurarea continuității funcției prezidențiale”, întrucât depunerea jurământului marchează, din punct de vedere juridic, debutul exercitării mandatului prezidențial. În schimb, neefectuarea sau refuzul depunerii jurământului înseamnă că mandatul nu începe, iar atribuțiile de Președinte continuă să fie exercitate de titularul anterior²⁷. În același sens, autorul C. Ionescu subliniază existența un interval, cel puțin conceptual, între validarea mandatului și cel a depunerii jurământului²⁸. Pentru a clarifica lucrurile, arătăm că validarea mandatului se face de către Curtea Constituțională prin Hotărârea care atestă rezultatele votului, moment de la care debutează obligația Președintelui ales să depună jurământul. Totuși, mandatul începe efectiv abia la depunerea jurământului în ședință comună a Camerei Deputaților și a Senatului. Astfel, între validarea alegerilor și debutul mandatului există o perioadă „tampon” în care coexistă doi președinți: cel aflat deja în funcție și cel nou-ales, care urmează să depună jurământul²⁹. S-a arătat că în practică cele două momente coincid³⁰. Realitatea este, însă, diferită, iar baza de date disponibilă ilustrează următoarele:

Anul scrutinului	Validarea rezultatului alegerilor	Depunerea jurământului
2019	28 noiembrie 2019 ³¹	21 decembrie 2019
2014	21 noiembrie 2014 ³²	21 decembrie 2014
2009	16 decembrie 2009 ³³	21 decembrie 2009
2004	16 decembrie 2004 ³⁴	20 decembrie 2009

Prin urmare, există o perioadă în care statul român are doi președinți: cel aflat în funcție și cel nou-ales. Această situație nu este specifică doar României. De exemplu, în SUA, tranziția puterii, cunoscută sub denumirea de „interregnum”, durează aproximativ 11

²⁵ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 735.

²⁶ Se poate spune că aceasta reprezintă o prorogare constituțională de mandat, care operează *ipso iure*.

²⁷ *Idem*, p. 731.

²⁸ De altfel, autorul C. Ionescu arată că există o problemă conceptuală în ceea ce privește actul de investire în funcție pentru că formal nu există nu alt act decât cel al Hotărârii Curții Constituționale. Soluția înaintată de acesta constă în considerarea prestării jurământului, efectuată în ședință publică a Camerei Deputaților și a Senatului, drept un act tacit de investire. C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, pp. 875-880.

²⁹ C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, pp. 879.

³⁰ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 735.

³¹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 86 din 28 noiembrie 2019, M.Of. nr. 959 din 28 noiembrie 2019.

³² Hotărârea Curții Constituționale nr. 63 din 21 noiembrie 2014, M. Of. nr. 852 din 21 noiembrie 2014.

³³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 43 din 16 decembrie 2009, M. Of. nr. 885 din 17 decembrie 2009.

³⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr. 35 din 16 decembrie 2004, M. Of. nr. 1212 din 16 decembrie 2004.

săptămâni. Alegerile se desfășoară în prima zi de marți a lunii noiembrie, iar inaugurarea are loc în 20 ianuarie anul următor. Această perioadă asigură o predare pașnică a puterii și funcționarea continuă a aparatului public, întrucât noul Președinte propune adesea schimbări în personalul funcțiilor publice.

Având în vedere aceste aspecte, devine indispensabilă includerea în textul constituțional a unei dispoziții care să reglementeze **situația de tranziție dintre validarea și exercitarea efectivă a mandatului noului președinte**. În această perioadă, vechiul Președinte rămâne în funcție până la depunerea jurământului de către cel nou ales, norma constituțională de la art. 83 alin. (2), asigurând, așa cum am văzut, continuitatea funcției prezidențiale. Totuși, pot apărea situații în care președintele nou-ales nu depune jurământul din diverse motive – fie din motive medicale, din cauza unei calamități naturale, a decesului sau din motive subiective care îl determină să renunțe la acest post. În astfel de cazuri, mandatul continuă să fie exercitat, ceea ce, *de facto*, poate conduce la o depășire a celor 5 ani prevăzuți expres și limitativ în ceea ce privește durata mandatului. Totuși, perioada „tampon” ar putea fi mai scurtă, iar mandatul de 5 ani să nu se prelungească, aceasta în cazul în care alegerile s-au desfășurat cu suficient timp înainte pentru organizarea unui nou scrutin sau, alternativ, în cazul reluării unui singur tur de scrutin cu candidații deja înscrși. În mod cert, nedepunerea jurământului de către noul Președinte, va duce cel mai probabil la o prelungire, dat fiind că termenele din Legea nr. 370/2004 privind alegerea Președintelui României sunt destul de largi.

Prin urmare, observăm că norma tranzitorie a art. 83 alin. (2) se suprapune pe două nevoi, dintre care un specifică acestui articol. Prima nevoie este cea a asigurării continuității funcției publice și este comună și cu necesitatea reglementării interimatului funcției, așa cum am văzut în secțiunea precedentă. Iar cea de-a doua, specifică, vizează calibrarea transferului de putere, Președintele în funcție trebuind să predea în mod ordonat puterea către cel nou-ales, la momentul depunerii jurământului. Sigur că, situația diferă complet de cea reglementată în dispozițiile constituționale americane, căci la noi, cedarea puterii nu a fost instituționalizată; firesc, și regimul politic național diferă substanțial de prezidențialismul din SUA. Cu toate acestea, concluzia rămâne stabilă, nevoia de a reglementa intervalul de timp dintre cele două mandate își găsește rezolvarea în art. 83 alin. (2) din Legea fundamentală.

O critică adusă aplicării acestor dispoziții este aceea că menținerea funcției prezidențiale a avut în vedere doar situațiile pozitive, în care alegerile au loc la termen, nu și situația în care scrutinul este anulat. Pentru a ilustra acest aspect, vom prezenta două ipoteze:

Ipoteza 1: Alegerile s-au desfășurat în două tururi, pe 24 noiembrie (turul I) și 8 decembrie (turul II). Candidatul „A” a obținut cel mai mare număr de voturi. Conform legislației, rezultatele trebuie validate de Curtea Constituțională în termen de 24 de ore de la primirea proceselor-verbale. Astfel, pe 10 decembrie, CCR emite o hotărâre prin care confirmă rezultatele alegerilor în favoarea candidatului „A”. În consecință, acesta are obligația de a depune jurământul în fața Parlamentului, care este convocat în acest scop pe 21 decembrie. Totuși, pe 16 decembrie, candidatul suferă un accident fatal. În această situație, devine operabil art. 83 alin. (2) din Constituție, care garantează continuitatea funcției. Organizarea unor noi alegeri ar putea avea loc cel mai devreme în februarie 2025, ceea ce ar prelungi perioada de mandat, care va depăși durata de 5 ani prevăzută în mod obișnuit.

Ipozeza 2: Alegerile pentru funcția de președinte al României au fost programate pentru 24 noiembrie (turul I) și 8 decembrie (turul II). În urma desfășurării primului tur de scrutin, au fost constatate nereguli care au condus la anularea întregului proces electoral de către CCR. Astfel, turul II, programat pentru 8 decembrie, nu mai are loc. Guvernul decide stabilirea calendarului noilor alegeri, care vor avea loc cel mai devreme în februarie 2025. În mod inevitabil, durata obișnuită a mandatului de 5 ani va fi depășită.

S-a spus că numai ipoteza 1 a fost anticipată de către Legiuitorul Constituant, iar cea de-a doua nu, motiv pentru care textul art. 83 alin. (2) nu ar fi aplicabil în acest caz. Considerăm însă că ambele situații sunt echivalente din punct de vedere al efectelor. Faptul că, în ipoteza 1, procedura electorală a fost finalizată, iar în ipoteza 2 aceasta a fost întreruptă, **nu ar trebui să conducă la aplicarea unor dispoziții diferite pentru situația tranzitorie, atât timp cât prevederea constituțională nu face nicio distincție.** Dând aplicarea adagiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*, concluzia devine firească: procedura de continuare a mandatului trebuie utilizată. Înțelegem că situația actuală este diferită, deoarece niciun candidat nu a fost validat de Curtea Constituțională. În consecință, la prima vedere, situația creată pare să depășească cadrul constituțional prevăzut de Legiuitorul Constituant. Considerăm însă că este o problemă falsă, deoarece, din punct de vedere juridic, nu putem aplica un standard dublu pentru situații echivalente din punct de vedere juridic. Indiferent dacă candidatul a fost validat sau dacă procesul electoral nu a fost finalizat prin publicarea hotărârii Curții Constituționale, va exista o situație incertă: o altă persoană nu a depus jurământul constituțional, conform actului de validare pentru a înceta mandatul prezidențial precedent. Singura posibilitate juridică prevăzută este aplicarea art. 83 alin. (2), care instituie continuitatea funcției prezidențiale. Dăm dreptate celor care amintesc că Legiuitorul Constituant nu a anticipat aceste situații electorale. Totuși, acesta nu reprezintă un motiv imperativ pentru neutilizarea prevederilor în discuție, cu atât mai mult cu cât rațiunea instituirii normelor de la art. 83 alin. (2) din Constituție este, după cum am văzut, cea a respectării principiului continuității, adaptată specific la domeniul constituțional în vederea prevenirii instabilităților și menținerii ordinii de drept.

Clarificând aceste aspecte, putem observa că alineatul secund al art. 83 din Legea fundamentală este o normă ce derogă, în anumite condiții, de la regula temporală a mandatului de 5 ani. Altfel spus:

Regula general-temporală: Mandatul Președintelui durează 5 ani.

Regula tehnic-temporală (în anumite cazuri derogatorie): Mandatul Președintelui începe la data depunerii jurământului prevăzut la art. 82 alin. (2) și durează până la depunerea jurământului noului Președinte.

Regula generală impune respectarea duratei de 5 ani, iar regula tehnică (uneori derogatorie) stabilește limitele mandatului, care debutează prin jurământ și se sfârșește prin depunerea jurământului de către noul Președinte. După cum am văzut, cu excepția anului 2004, la ultimele 3 rânduri de alegeri prezidențiale, depunerea jurământului a avut loc în ziua de 21 decembrie, **ceea ce a însemnat că regula generală a coincis și a fost echivalentă cu regula tehnică temporală.** Altfel spus, nu a fost nevoie ca prevederile derogatorii, de excepție, din cuprinsul regulii tehnice să se nască, deși acestea se aflau într-o permanentă stare latentă.

Prin acest argument, am combătut și opinia exprimată public cum că nu există situația-premisă pentru utilizarea prevederilor art. 83 alin. (2) din Constituție. Aceștia arată că soluția constituțională poate fi aplicată doar în cazul în care „există un președinte nou-

ales”³⁵. După cum am văzut în ipotezele ilustrate, situațiile sunt echivalente din punct de vedere juridic, ceea ce nu justifică un tratament deosebit. Mai mult, nici nu credem că se impune existența situației premisă înaintată. Autorii opiniei adaugă (prin interpretare) o condiție contextuală pentru a aplica prevederile constituționale. Principial nu este un lucru greșit, însă arătăm că orice demers de interpretare trebuie să aibă în vedere o metodologie hermeneutică. Concluzia ar trebui susținută fie din punct de vedere gramatical, ceea ce nu este cazul; fie din punct de vedere teleologic. Cu privire la cazul secund, am argumentat suficient de ce norma constituțională trebuie utilizată în acest mod, căci asigură continuitatea funcției prezidențiale, principiu fundamental în dreptul administrativ (prin extensiune și în dreptul constituțional); și deși am văzut că acest scop se suprapune cu intenția avută în reglementarea prevederilor privind interimatul, mai multe argumente constructive contribuie, în final, la aprecierea că mandatul prezidențial trebuie continuat până la depunerea jurământului de către Președintele nou-ales.

În fine, o altă critică adusă soluției constituționale prezentate se referă la faptul că norma ce fundamentează continuarea mandatului nu menționează expres noțiunea de prelungire a acestuia. Se susține că, având în vedere că doar alineatul 3 al art. 83 din Legea fundamentală utilizează formula „mandatul (...) poate fi prelungit”, doar în situația specifică reglementată de acesta se poate vorbi de un mandat prorogat. Această abordare, axată exclusiv pe interpretarea strict gramaticală a textului, se dovedește a fi neavenită. Alineatele 2 și 3 au fost concepute pentru a reglementa situații constituționale relativ diferite, ceea ce înseamnă că ele nu pot fi echivalente și, implicit, nu pot conduce la o interpretare uniformă a conceptului de prelungire a mandatului. Am arătat că regula tehnică stabilită în alineatul 3 nu implică automat prelungirea mandatului atunci când situația constituțională rămâne una normală. Totuși, în cazuri deosebite, această regulă va conduce inevitabil la o durată a mandatului ce depășește cei 5 ani prevăzuți în mod obișnuit. Astfel, regula tehnică din alineatul 3 trebuie văzută ca o excepție de la norma generală enunțată în alineatul prim al articolului 83, fiind menită să asigure continuitatea funcției prezidențiale. De aceea, **dispozițiile prevăzute la art. 83 alin. (2) nici nu puteau conceptual să conțină cuvântul „se prelungeste”, căci resortul acestora vizează asigurarea tranziției puterii și continuitatea funcției prezidențiale până la preluarea puterii titularului ales.**

În final, menționăm că această soluție este în acord cu concluzia la care a ajuns Comisia de la Veneția. În raportul publicat, Comisia înaintea atât soluția interimatului, cât și cea a continuării funcției prezidențiale: „în cazul în care rezultatele alegerilor sunt invalidate, este necesară o soluție provizorie pentru perioada de timp până la următoarele alegeri: fie foștii deținători ai funcției vor rămâne în funcție, fie vor fi înlocuiți de alții; această din urmă soluție este posibilă numai dacă există o dispoziție constituțională clară care reglementează această chestiune”³⁶. Observăm că, în viziunea Comisiei de la Veneția, soluția interimatului poate fi asigurată doar dacă o prevedere expresă o instituie. După cum

³⁵ APADOR-CH, *cit. supra*.

³⁶ În raportul său, Comisia de la Veneția a explicat că: 61. If election results are invalidated, it is necessary to have an interim solution for the time period until the next elections: either the former office holders will stay in office, or they will be replaced by others; the latter solution is only possible if there is a clear constitutional provision regulating this issue. In any case, the interim period should be as short as possible, but it should allow enough time to organise new elections. *Comisia de la Veneția, Urgent Report on the Cancellation of Election Results by Constitutional Courts*, 27 ianuarie 2025, CDL-PI(2025)001, [Raport urgent privind anularea rezultatelor alegerilor de către curțile constituționale].

am menționat, în cazul articolelor 97-98 din Legea fundamentală interimatul nu poate avea loc în cazul anulării alegerilor, căci funcția de Președinte nu a fost vacantată, decât printr-o extensiune a conținutului acestor articole. Prin urmare, credem că nu suntem în situația de a avea o dispoziție clară care să reglementeze înlocuirea Președintelui cu cel care asigură interimatul.

VI. STATUTUL CONSTITUȚIONAL AL MANDATULUI PREȘEDINTELUI CARE ASIGURĂ CONTINUITATEA FUNCȚIEI

Având în vedere situația specială în care ne aflăm, ca urmare a anulării procesului electoral în urma încălcărilor dispozițiilor legale, trebuie definiți parametrii în care funcționează mandatul Președintelui României după data de 21 decembrie 2024. Noi am numit această perioadă de *continuitate a funcției prezidențiale*, iar concluzia privind atribuțiile aflate în sarcina Președintelui, considerăm că se află și ele în stare de *continuitate*; ceea ce înseamnă că Președintele continuator are aceleași drepturi și obligații constituționale ca în perioada precedentă. În subsecțiunile următoare vom aduce corectivele necesare acestei concluzii.

A. Principiul cooperării loiale³⁷

În primul rând, **principiul cooperării loiale constituie o obligație fundamentală de natură constituțională**, determinând ca Președintele să acționeze dirjat de ideea provizoratului în care se află³⁸. Acest principiu, având o componentă *extra legem*, impune ca

³⁷ Puterea publică este limitată prin Constituție, ale cărei prevederi sunt obligatorii prin forța de constrângere statală. Vorbim, deci, de un fenomen tehnic de „auto-limitare”, căci puterea publică poate acționa constrângător numai în formele direcționate legal, act normativ conceput de ea însăși (*I. Deleanu, op. cit.*, pp. 27-34). Din acest paradox, vom trage o concluzie fermă: organele statului, care instituționalizează puterea publică, trebuie să asigure respectarea strictă a legii *lato sensu*. Principiu de bază, statul de drept, este cel care comprimă determinările puterii publice. Cu toate acestea, rămâne de observat că legea nu poate dicta toate conduitele umane în mod exhaustiv. În anumite cazuri, procese umane sau instituționale rămân într-o dimensiune extra-legală. În aceste cazuri, se recurge la aplicarea principiilor fundamentale, care comprimă esența conduitelor ce trebuie avute în vedere. Puterea de constrângere a principiilor nu este aprioric determinată și poate crea confuzii. În vederea asigurării că organele statului se conformează principial în acțiunile lor, a fost dezvoltat *principiul colaborării loiale*. Acest principiu definitoriu pentru instituționalizarea puterii, are drept scop satisfacerea interesului public de către autoritățile publice, prin conduitele pe care instituțiile le manifestă. Prin urmare, credem că ori de câte ori se impune problema justificării unei conduite *extra legem*, raportarea trebuie să se facă în primul rând la acest principiu fundamental. Ulterior, acest principiu a fost fundamentat de Curtea Constituțională în temeiul art. 1 alin. (4), spunându-se că, din moment ce puterea s-a divizat în anumite funcții, separarea include și cooperarea autorităților publice care instituționalizează puterea publică.

³⁸ O primă referire la acest principiu o face Comisia de la Veneția în 2012, într-un aviz pe care îl transmite României ca urmare a situației constituționale conflictuale din acel moment: *87. Comisia este de părere că respectul pentru Constituție nu poate fi limitat la executarea literală a dispozițiilor sale operaționale. Constituția prin însăși natura sa, în plus față de garantarea drepturilor omului, oferă un cadru pentru instituțiile statului, stabilește atribuțiile și obligațiile acestora. Scopul acestor dispoziții este de a permite buna funcționare a instituțiilor, în baza cooperării loiale dintre acestea. Șeful statului, Parlamentul, Guvernul, sistemul judiciar, toate servesc scopului comun de a promova interesele țării ca un întreg, nu interesele înguste ale unei singure instituții sau ale unui partid politic care a desemnat titularului funcției. Chiar dacă o instituție este într-o situație de putere, atunci când este în măsură să influențeze alte instituții ale statului, trebuie să facă acest lucru având în vedere interesul statului ca un întreg, inclusiv, ca o consecință, interesele celorlalte instituții și*

fiecare autoritate publică să își exercite atribuțiile cu scopul suprem de a satisface interesul public general³⁹. Prin urmare, orice decizie de natură politică majoră, ce ar extinde puterea instituțională a Președintelui, este de neacceptat și poate contraveni spiritului Constituției, având în vedere că mandatul Președintelui a fost prelungit dincolo de durata standard de 5 ani. Cum funcționează cooperarea loială? Această valoare fundamentală generează o serie de obligații care variază în funcție de relațiile inter-instituționale, însă esența este aceeași: **colaborarea în vederea realizării interesului public**. Astfel, atât Președintele continuator, cât și celelalte autorități trebuie să își îndeplinească atribuțiile în concordanță cu direcțiile funcției pentru care au fost numite. Conform acestei perspective, Guvernul României are obligația constituțională de a stabili de urgență data scrutinului reluat, întrucât situația excepțională nu poate fi menținută pe termen nelimitat⁴⁰. De asemenea, Parlamentul, prin intermediul comisiilor de anchetă și de lucru, trebuie să supravegheze, sub control parlamentar, modul în care autoritățile publice își îndeplinesc atribuțiile, inclusiv în materie electorală. Lipsa unei proactivități din partea Parlamentului constituie, în sine, o încălcare a obligației pozitive de cooperare loială în vederea satisfacerii interesului public. În mod similar, Președintele continuator este obligat să colaboreze strâns cu celelalte autorități, având în vedere, în mod deosebit, rolul său de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Așadar, autoritățile publice sunt ținute de o conduită complementară ce determină obligații constituționale specifice, care trebuie analizate *in concreto*.

Referindu-ne strict la atribuțiile Președintelui, vom spune că două direcții trebuie avute în vedere, ambele ancorate în principiul cooperării loiale: 1) *limitarea activității constituționale*, ceea ce înseamnă că Președintele trebuie să-și restrângă activitatea și să utilizeze atribuțiile sale în mod excepțional, justificând, prin necesitatea satisfacerii interesului public, fiecare act juridic întreprins; 2) *acționarea sub standardul provizoriului*, ceea ce determină că orice decizie trebuie să fie luată ținând cont de natura tranzitorie a mandatului său, fapt ce exclude adoptarea deciziilor de putere majore. Cele două direcții conduc, în principiu, la concluzia că atribuțiile prevăzute de art. 88-90 din Constituție, precum și prevederea de la art. 94 lit. d) referitoare la grațierea individuală, nu pot fi utilizate, deoarece ar încălca principiul cooperării loiale. Utilizarea acestor prerogative ar fi justificată doar dacă se dovedește că scopul lor este strict satisfacerea unui interes public actual și imperativ, iar nu un interes pur instituțional.

B. Analiza concretă a atribuțiilor constituționale ale Președintelui continuator

Spuneam că Președintele trebuie să își adapteze activitatea la caracterul tranzitoriu și excepțional al mandatului său, în temeiul principiului cooperării loiale. Cum se extinde acest lucru asupra atribuțiilor prezidențiale?

În ceea ce privește **atribuția adresării de mesaje Parlamentului**, aceasta nu ar trebui utilizată căci vizează un act de putere politică majoră. Chiar în textul constituțional de la art.

cele ale minorității parlamentare (Avizul nr. 685/2012 Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Strasbourg, 17 decembrie 2012 – CDL-AD(2012)026).

³⁹ Decizia Curții Constituționale nr. 611 din 3 octombrie 2017, M. Of. nr. 877 din 7 noiembrie 2017; Decizia Curții Constituționale nr. 685 din 7 noiembrie 2018, M. Of. nr. 1.021 din 29 noiembrie 2018.

⁴⁰ Este contrară principiului colaborării loiale, stabilirea datei alegerilor la data de 4 mai. Aceasta ar fi trebuit stabilită cu urgență la finalul lunii februarie sau în luna martie, respectând termenele prevăzute de Legea nr. 370/2004 privind alegerea Președintelui României.

88, observăm că Președintele poate adresa mesaje privind **principalele probleme politice ale națiunii**. Această funcție presupune nu doar o comunicare de ordin administrativ, ci și o orientare strategică ce reflectă legitimitatea democratică a mandatului prezidențial, fiind o modalitate prin care Președintele atrage atenția cetățenilor asupra problemelor respective⁴¹. Totuși, în contextul unui mandat interimar prelungit, natura provizorie a mandatului nu justifică orientarea opiniei publice asupra strategiei înaintată de Președintele româniei. Altfel spus, acțiunea de comunicare cu Parlamentul, ce are un impact politic major nu justifică satisfacerea unui interes public, ci este capabil să genereze controverse care ar putea submina procesul de restaurare a încrederii instituționale.

În privința **atribuției de dizolvare a Parlamentului**, trebuie subliniat că litera legii interzice declanșarea acestui mecanism în ultimele 6 luni ale mandatului prezidențial. Chiar dacă prorogarea mandatului ar putea depăși această perioadă, nu am putea accepta ca Președintele să poată dizolva Parlamentul, întrucât mandatul prelungit se va caracteriza, din punct de vedere procedural, drept o continuare a celor ultime 6 luni. Practic, am analizat atribuțiile printr-o ficțiune juridică conform căreia, atâta timp cât situația rămâne tranzitorie, se aplică regulile specifice ultimei perioade de mandat. Așa încât, Președintele nu poate dizolva Parlamentul în această perioadă. Niciun interes public nu ar putea justifica o astfel de acțiune, întrucât dizolvarea Parlamentului, într-un astfel de context, ar genera o instabilitate instituțională majoră și ar putea fi percepută ca un act arbitrar, lipsit de legitimitate democratică. Riscurile unui asemenea precedent sunt semnificative, deschizând calea abuzului de putere și punând sub semnul întrebării principiul separației puterilor în stat. Această concluzie este în acord și cu caracterul *ultima ratio* al dizolvării Parlamentului, așa cum a fost caracterizat de Curtea Constituțională⁴².

Analizând posibilitatea de a **convoca un referendum**, după consultarea Parlamentului, pentru a solicita opinia poporului cu privire la probleme de interes național, credem că răspunsul este, în mod similar, negativ. Referendumul, ca instrument direct de exprimare a voinței cetățenilor, presupune un angajament major în orientarea politicii statului⁴³. În condițiile unui mandat prelungit excepțional, unde legitimitatea instituțională este afectată de procesul electoral incomplet, inițierea unui referendum poate agrava situația de incertitudine democratică.

În ceea ce privește prevederea de la art. 94 lit. d) privind grațierea individuală, după noi și această prerogativă se înscrie în sfera exercitării actelor de putere, fiind o atribuție discreționară a Președintelui⁴⁴. Acordarea grațierii individuale implică o decizie cu impact semnificativ asupra drepturilor individuale cetățenești și a actului de justiție. În contextul unui mandat interimar prelungit, riscul ca o astfel de decizie să fie percepută ca o mișcare de natură politică, nealiniată cu caracterul tranzitoriu al mandatului este ridicat. În lumina principiului cooperării loiale, orice act de grațiere trebuie să fie justificat exclusiv prin necesitatea satisfacerii unui interes public actual și imperativ, evitând astfel utilizarea

⁴¹ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 767.

⁴² În viziunea Curții Constituționale, *legiuitorul constituent a dat preeminență rolului Președintelui de mediator, pentru identificarea de soluții pentru numirea Guvernului, dizolvarea Parlamentului fiind configurată ca o măsură ultima ratio, atunci când orice încercare de rezolvare a blocajului instituțional a eșuat* (Decizia Curții Constituționale nr. 85 din 24 februarie 2020, M. Of. nr. 195 din 11 martie 2020).

⁴³ Pentru dezvoltări privind atribuția Președintelui de a convoca un referendum consultativ, a se vedea: Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, pp. 779-787.

⁴⁴ Pentru detalii: C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, pp. 982-984.

prerogativei ca mijloc de extindere a puterii într-un context de incertitudine instituțională.

O concluzie superficială ar spune că ne-am îndreptat argumentația în baza prevederilor care instituie interimatul, anume art. 98 alin. (2) din Constituție. Cu toate că substanța atribuțiilor este similară, căci în cazul Președintelui interimar, dispozițiile art. 88-90 nu pot fi utilizate, noi am argumentat toate acestea nu prin argumentul *ad similes*, nici prin justificarea interimatului funcției în situația specială, ci în virtutea principiului cooperării loiale. Astfel, în contextul unui mandat prelungit în temeiul art. 83 alin. (2), atribuțiile prevăzute de art. 88-90, precum și prerogativa de grațiere individuală, trebuie exercitate într-un mod excepțional și restrictiv, nefiind interzise *de plano* ca în cazul Președintelui interimar. În mod suplimentar, am arătat că Președintele trebuie să se abțină de la adoptarea deciziilor de putere majore, acționând în mod prudent și justificând fiecare act prin necesitatea satisfacerii unui interes public clar și actual; viziunea noastră asigură protejarea echilibrului instituțional, evitând situațiile conflictuale.

C. Răspunderea Președintelui continuator

Constituția reglementează la art. 99 răspunderea Președintelui interimar, prevăzând posibilitatea suspendării acestuia de către Parlament prin aplicarea procedurii stabilite la art. 95. Această prevedere este justificată prin necesitatea prevenirii abuzului de putere, având în vedere că un Președinte interimar, deși exercită o funcție publică temporară, ar putea încerca să își extindă atribuțiile dincolo de limitele constituționale, chiar dorind uzurparea funcției. Suntem în acord cu opinia exprimată de Ș. Deaconu, potrivit căreia trimiterea integrală la art. 95 este discutabilă, deoarece aceasta ar putea fi interpretată în sensul că și în cazul Președintelui interimar ar fi necesar un referendum pentru demitere⁴⁵. Soluția înaintată de acesta este cea a revocării din funcție a Președintelui Camerei de către membrii adunării respective și numirea alteia. Noi credem că Legiuitorul Constituant, deși a omis să explice dacă este necesară desfășurarea referendumului de demitere în cazul Președintelui interimar, nu a avut în vedere o asemenea procedură⁴⁶. Interpretarea normelor constituționale, în special a alineatului 3 al art. 95 din Legea fundamentală, indică faptul că **demiterea – ca modalitate de vacantare a funcției prezidențiale – se aplică exclusiv în cazul Președintelui ales**. În situația unui Președinte interimar, suspendarea din funcție conduce automat la promovarea în funcție a unui alt titular interimar, fiind astfel o sancțiune politică suficientă pentru a remedia faptele grave de încălcare a prevederilor Constituției. Așa încât, credem că Legiuitorul Constituant a avut în vedere posibilitatea de a suspenda din funcție un Președinte interimar, însă fără obligația corelativă a organizării referendumului național. Această distincție este susținută și prin respectarea principiului simetriei juridice. Președintele ales deține mandatul conferit prin votul cetățenilor, iar demiterea sa poate fi realizată doar prin intermediul unui referendum, ca expresie directă a voinței populare. În contrast, Președintele interimar dobândește funcția în baza Hotărârii Curții Constituționale care constată interimatul, iar încetarea acestuia se produce printr-o nouă decizie a instanței

⁴⁵ Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 837. În același sens: C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 1027. Susținem și soluția înaintată de aceștia cu privire la răspunderea juridică a Președintelui, care va avea aceeași aplicabilitate și în cazul Președintelui continuator.

⁴⁶ În sens contrar: F. Vasilescu, în M. Constantinescu, I. Deleanu, A. Iorgovan, I. Muraru, F. Vasilescu, I. Vida, Constituția României, comentată și adnotată, p. 221, *apud* Ș. Deaconu, în I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coord.), *op. cit.*, p. 838.

de contencios constituțional, ce confirmă starea de interimat subsecventă, prin declanșarea procedurii de suspendare din funcție a Președintelui interimar. Prin urmare, organizarea unui referendum pentru demiterea unui Președinte interimar ar fi nejustificată, întrucât fie ar demite din funcție un Președinte al cărui mandat nu trebuie încetat în acest mod (această procedură fiind automată prin constatarea noului interimat), fie ar valida în mod eronat un titular temporar, care nu a fost investit prin alegeri naționale. Pentru a ilustra această situație, propunem următorul scenariu ipotetic:

- 10 ianuarie 2025 – Președintele ales este suspendat de Parlament; președintele care a condus lucrările ședinței comune a celor două Camere ale Parlamentului trimite Curții Constituționale hotărârea adoptată în ședința comună, cerând constatarea existenței împrejurărilor ce justifică interimatul în temeiul art. 44 alin. (3) din Legea nr. 47/1992⁴⁷.
- 10 ianuarie 2025 – Curtea Constituțională emite Hotărârea prin care constată interimatul, în baza cererii de mai sus. Președintele Senatului devine interimar.
- 20 ianuarie 2025 – Președintele interimar încalcă prevederile Constituției, inițiindu-se procedura suspendării din funcție.
- 21 ianuarie 2025 – Parlamentul votează suspendarea; Curtea Constituțională emite Hotărârea de constatare a interimatului, Președintele Camerei Deputaților devine interimar.
- 9 februarie 2025 – are loc referendumul național pentru demiterea Președintelui ales.
- 10 februarie – se constată demiterea din funcție, Guvernul demarând procedura de organizare a alegerilor pentru Președintele României. Din acest moment, funcția devine vacantă, iar interimatul este asigurat de Președintele Camerei Deputaților.

În exemplul expus, nu se justifică organizarea unui referendum pentru suspendarea Președintelui interimar (Președintele Senatului), deoarece interimatul este asigurat ulterior de Președintele Camerei Deputaților, iar organizarea de noi alegeri se realizează conform prevederilor și termenelor stipulate în Legea nr. 370/2004. Sancțiunea politică, prin referendum a Președintelui Senatului nu își găsește niciun sens, căci acesta nu a fost votat de cetățeni, singurul resort pentru care se află în funcție este cel al asigurării continuității mandatului. Acesta nu are un mandat izvorât în temeiul alegerilor naționale, ceea ce îi determină și limitarea atribuțiilor constituționale. Pentru aceste motive, chiar în ciuda faptului că art. 99 din Constituție trimite la art. 95, creând impresia că Președintele interimar poate fi demis din funcție prin referendum, prin activarea alineatului 3, arătăm că nu acesta a fost sensul pentru care normele au fost edictate în acest mod. Cauzele inadvertenței nu le cunoaștem, dar soluția la care am ajuns pare cea mai justă⁴⁸.

Avem rezerve cu privire la situația mandatului Președintelui continuator, căci acesta își legitimează mandatul pe de-o parte în votul cetățenilor, dar și în urma situației speciale, în prevederile constituționale de la art. 83 alin. (2) și a Hotărârii CCR, care a constatat acestea. Credem că referendumul ar trebui organizat, dacă suspendarea din funcție are loc, în virtutea respectării principiului simetriei juridice, însă în caz de demitere din funcție, nu mai

⁴⁷ Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010.

⁴⁸ Pentru critici suplimentare ale art. 99 din Constituție, a se vedea: C. Ionescu, în C. Ionescu, C.A. Dumitrescu (coord.), *op. cit.*, p. 1027.

devine operantă prevederea de la art. 97 alin. (3) din Constituție, căci alegerile oricum se desfășoară, ele fiind anulate⁴⁹.

CONCLUZII

Anularea scrutinului prezidențial din 2024 a generat o situație constituțională fără precedent, impunând o analiză atentă a reglementărilor privind asigurarea continuității funcției prezidențiale după expirarea mandatului de cinci ani. Din această perspectivă, soluția prevăzută la art. 83 alin. (2) din Constituția României este cea mai adecvată. Această prevedere a permis menținerea exercitării atribuțiilor prezidențiale până la depunerea jurământului de Președintele nou-ales, evitând astfel riscul unui vid de putere. Analiza efectuată a demonstrat că prelungirea mandatului prezidențial prin lege organică, în baza art. 83 alin. (3) din Constituție, nu este posibilă, deoarece acest articol se referă exclusiv la situațiile excepționale de război sau catastrofă. Întrucât anularea alegerilor nu poate fi încadrată în aceste circumstanțe, orice interpretare extensivă a acestui articol nu este fundamentată. De asemenea, nu poate fi constatată vacanța funcției prezidențiale în lipsa unuia dintre temeiurile prevăzute de art. 97 din Constituție, cum ar fi demisia, decesul, demiterea prin referendum sau imposibilitatea definitivă de exercitare a funcției. Astfel, instituirea unui Președinte interimar nu se justifică în cazul anulării alegerilor, deoarece interimatul presupune fie existența unei vacanțe a funcției prezidențiale ori o încetare temporară de exercitare a atribuțiilor sau suspendarea din funcția de Președinte. De aceea, asigurarea continuității funcției prezidențiale s-a dovedit a fi soluția optimă, garantând scopul funcționării instituționale neîntrerupte. Concluzia noastră este în concordanță cu raportul întocmit de Comisia de la Veneția din ianuarie 2025, privind anularea alegerilor de către curțile constituționale.

Totodată, statutul mandatului Președintelui continuator este subordonat principiului cooperării loiale, ceea ce impune o limitare a exercitării unor prerogative care ar putea afecta echilibrul instituțional. În acest sens, atribuții precum adresarea unui mesaj Parlamentului, dizolvarea Parlamentului, organizarea unui referendum consultativ sau acordarea grațierilor individuale trebuie utilizate doar în cazuri în care se urmărește satisfacerea unui interes public, cu respectarea garanțiilor principiului cooperării loiale.

În ceea ce privește răspunderea Președintelui continuator, aceasta este similară cu cea a Președintelui interimar. Totuși, spre deosebire de interimat, în care am arătat că nu este obligatorie organizarea unui referendum de demitere a Președintelui interimar, căci vacantarea funcției sau confirmarea în funcție vizează numai un Președinte ales, în cazul Președintelui continuator, referendumul se impune a fi organizat pentru sancționarea politică a acestuia.

⁴⁹ Pe de altă parte, arătăm că există și argumente pentru inaplicabilitatea prevederilor privind organizarea unui referendum de demitere, anume: atât timp cât demiterea din funcție are ca scop vacantarea funcției, ea nu poate opera în cazul Președintelui continuator căci ea se va produce *ex officio* în momentul depunerii jurământului Președintelui nou-ales. Prevederile privind suspendarea din funcție pot fi în continuare aplicabile, caz în care Președinte interimar va fi Președintele Senatului, însă referendumul de demitere poate fi exclus. Se poate spune și că actul de stabilire a continuării mandatului prezidențial nu mai rezidă în votul cetățenilor, ci în Hotărârea Curții Constituționale, care dă aplicare prevederilor privind continuitatea mandatului, ceea ce înseamnă că în baza principiului simetriei juridice, același act trebuie să constate sancțiunea finalizării termenului, anume Hotărârea de constatare a interimatului de către Președintele Senatului. Din acest moment, ar opera prevederile privind interimatul și ar înceta prevederile de continuitate.

În fond, deși ne-am aplecat asupra justificării rațiunii pentru care Curtea Constituțională a ales să precizeze în Hotărârea nr. 32/2024 că mandatul Președintelui actual își continuă exercitarea, mai trebuie să menționăm un aspect legat de contestația privind legitimitatea acestuia. Legitimitatea mandatului Președintelui derivă atât din prevederile constituționale ale art. 83 alin. (2), cât și, complementar, din Hotărârea Curții Constituționale, care confirmă aplicarea acestor dispoziții. Prin urmare, având în vedere că Președintele în funcție a fost ales prin vot democratic pentru un mandat de 5 ani, care a expirat la 21 decembrie 2024, legitimitatea sa se întemeiază pe prevederile Legii fundamentale ce instituie continuitatea mandatului început legal și constituțional.